

Friedrich Klára: Rovás emlékek nyomában Székelyföldön, 1. rész

ᐃᐃ ᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ

Székelyföld az a terület, ahol legbősebben találkozunk őseink írásának emlékeivel. Nyolcan indultunk el egy mikrobusszal, amelynek vezetőjét is „megfertőztük” a rovásírás iránti érdeklődéssel. Jól sikerült utunk végére az tette fel a koronát, hogy hazafelé a Kolozsvári Történeti Múzeumban a ritkán kiállított eredeti tatárlakai táblákat is alaposan megszemlélhettük. Velünk tartott többek között Dittler Ferenc építész, az Ősi magyar rovásírás és mai alkalmazásai című könyv szerzője és Ifj. Forrai Márton, a Patakfalvi Bibliáról közölt cikk felfedezője.

Szálláshelyünk felé tartva Székelykeresztúr főterén fényképezhattuk az első feliratot, a település nevét szép, felülről lefelé haladó betűkből álló szoborként alkották meg.

Fényképezte: Habedank Marianna

ᐃᐃᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ

Rugonfalván a Faluvégi Zita panzióban szálltunk meg. Nem választottunk rosszul, ezt az is jelzi, hogy amint beléptünk a mutatósan faragott bútorokkal ellátott udvarra, egy nagyjából 90x55 centiméteres, áradás által lesodort patakkövön máris régi, tehát nem friss karcolatú, közel 20 centiméteres rovás T betűt fedeztünk fel.

Rogonfalva és a közeli Rava település valószínűleg Roga hun királyról, Attila nagybátyjáról kapta elnevezését.

Fényképezte: Ifj. Forrai Márton
ᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃ.ᐃᐃ:ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ

Még mielőtt az emlékek ismertetésébe kezdenék, itt szeretném útitársaim és minden rovásíró nevében is megköszönni a templomok lelkeszeinek, gondnokainak segítőkészségét, szeretetteljes közvetlenségét, a templomok történetének alapos ismertetését és minket elbocsátó áldásukat.

Az érkezésünk utáni reggelen a XIII. században épült, majd többször átalakított Rugonfalvi Református Templomot látogattuk meg. A továbbiakban sem térek ki a templomok értékes freskómaradványaira, a tömörség kedvéért csak a rovásfeliratokról ejtek szót. A bejáratnál egy Kortárs találkozó 1997-ben készült emléktábláján Gáta vagy Gata Albert az alkotó, saját nevét rovásírással jegyezte le.

Fényképezte: Friedrich Klára
ᐃᐃᐃᐃ ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ:ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ

Megtekintettük, lemértük a szakirodalomból ismert, 1981-ben előkerült rovásfeliratot. Tőle nem messze, egy újonnan feltárt 69x66 centiméteres falrészleten eddig még le nem írt rovásjeleket vett észre Szakács Gábor. Egy

Cs, alatta pedig többek között T, LY, Ö betűk kerültek elő. A betűk mérete 5 centiméter.

Sajnos közben a mikrobusz meghibásodott, de hát a székeyeken és a rovásirókon nehéz kifogni. Házigazdánk édesapjának 46! éves terepjárójával indultunk útnak, amelyet maga a terepjárójánál csupán 15 évvel idősebb Vári Dénes vezetett, még hozzá nagyszerűen, a hágók kanyargós útjain.

Fényképezte: Egerszegi Zsigmond

ጽሑፍ ቅጽ ፩ ለፌዴራል ፖሊስ ማስገባት

A XII. századi, szintén többször bővített Bögözi Református Templomot gólyafészek koronázza. Rovásfelirata vörös krétával készült és 1929-ben fedezte fel Szigethy Béla erdélyi művészettörténész, református lelkész egy Krisztust ábrázoló freskón. Sajnos a rovasfeliratot a látogatók szinte teljesen letapogatták, alig azonosítható néhány betű halvány körvonala. A felirat jelentésén vitatkoznak a kutatók, egyesek szerint Atyaisten, mások szerint Atyhai Están az olvasat, aki a közeli Atyha településről származó festő volt. Sajnos a vitatkozók egyikének sem jutott eszébe, hogy a feliratot meg kéne őrizni az utókornak!

Innen tapogatták le a feliratot.

Fényképezte: Ifj. Forrai Márton

ᲛᲗᲚᲘᲗ ᲠᲚᲗᲗᲗ.ᲚᲗᲗ:ᲛᲗᲗᲗᲗᲗᲗᲗᲗ

A Székelyderzsi Unitárius Templomot egy XIII, századi kápolna bővítésével alakították erődtemplommá. A fehérre meszelt falba szépen elhelyezve találtuk a rovásírásos téglát. Több megfejtése létezik: Németh Gyula szerint: Miklós, derzsi pap. Csallány Dezső szerint: Miklós kántor pap atya. Ráduly János egyik olvasata: Miklós Anti az pap. Véleményem szerint: Miklós szentelő pap. Mintha a téglra fölé helyezett búzakoszorú az én olvasatomat erősítené, hiszen szokás volt a határban a gabonát beszentelni.

Fényképezte: Ifj. Forrai Márton

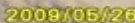
ᲛᲗᲚᲘᲗ ᲠᲚᲗᲗᲗ.ᲚᲗᲗ:ᲛᲗᲗᲗᲗᲗᲗᲗᲗ

Homoródkarácsonyfalván a XII. században épült templom tornyának 3. szintjére a veszélyes körülmények miatt csak Ifj. Forrai Márton és Szakács Gábor merészkedett. Ők fényképezték le a sok vitát és több megfejtési kísérletet kiváltó követ, amely még Franz Altheim német történész - akinek 1951-ben jelent meg az Attila und die Hunnen című könyve Baden-Badenben-érdeklődését is kiváltotta. Sajnálatos tévedése, hogy véleménye szerint az ótürk rovásíráshoz tartozó proto-bolgár rovásírásról van szó, ám a felirat korát illetően igaza lehet, mert a VIII. századra helyezi. A feliratot a szakirodalom többségében található adattal szemben nem Szőke István bölcsészhallgató fedezte fel 1944-ben, hanem Debreczeni László 1937-ben. Az orgonától balra található freskórészleten szintén előkerült egy rovásfelirat, amelyet TATÁR-nak olvastak az eddigi megfejtők.

Fényképezte: Ifj.Forrai Márton

A Homoródkarácsonyfalvi Felirat további kutatást igényel, mert a helyszíni szemle több új tényezőt vetett fel a szakirodalomban eddig megjelent néhány megállapítással szemben. A legtöbb felirat elemzés nem említi például, hogy a követ úgy helyezték el a lőrésablak fölé, hogy a betűk fejjel lefelé állnak. Ezek szerint Debreczeni Lászlón, Szőke Istvánon, Benkő Eleken és rajtunk kívül a „szakértők” nem törekedtek a veszélyes helyszínre.

[illegible]

Nagy öröm, hogy Vargyason a keresztelőmedence bekerült a Makovecz Imre által tervezett igen szép református templomba.

$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & i \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$

$\frac{9}{10} \diamond x \uparrow t + z t \otimes : z y \| z \exists z \diamond D z \otimes$

Székelyföldön számos helyen találkozhatunk ősi betűinkkel írt helységnévtáblával. Ebből egy csokorra való látható a következő három képen. Szakács Gábor szorgalmazására eddig 11 rovásfeliratos táblát Magyarországon és a Felvidéken is felállítottak.

91740 8111+310:3713130D30

Fényképezte: Friedrich Klára
 ብሃል ጸተተኛዋ፡ጳጳስጳዕድ፡፡

Fényképezte: Friedrich Klára
 ብሃል ጸተተኛዋ፡ጳጳስጳዕድ፡፡

Következő alkalommal utunk második részét ismertetem, Farkaslaka, Firtosváralja, Énlaka, Korond régi és új feliratait.

E rész fényképeit Habedank Marianna, Friedrich Klára és Ifj. Forrai Márton készítette. Kérem, hogy aki fényképet, vagy ismeretet használ fel az írásból, legyen szíves a forrást megjelölni. Köszönöm: Friedrich Klára

Ifj. Forrai Márton kiegészítései

Rugonfalván fellelhető több mesterségesen faragott kő is. A helybéliek elmondása szerint egy nagy esőzés alkalmával kerültek a patak medrébe.

Fényképezte: Ifj. Forrai Márton
2009/05/28

Fényképezte: Ifj. Forrai Márton
2009/05/28

Ebből arra következtetünk, hogy a közelben ősi építmény maradványai lehetnek vagy lehettek... Kiváló kutatási terület. Minden odalátogató rovásírónak és kutatónak kifejezetten ajánlom ezt az utat.

Irodalom

Fehérné Walter Anna: Az ékírástól a rovásírásig (1975)

Ferenczi Géza: Székely rovásírásos emlékek (1977)

Forrai Sándor: Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig (1994)

Friedrich Klára-Szakács Gábor: Kőbe vésték, fába rótták (2005)

Fujer Tibor: Székelyföld üzenetei (2000) Gondos Béla: Rovásírásos emlékek

Erdélyben (Turán, 2001/ápr.-máj.) Libisch Győző: A székelydályai rovásfelirat (Turán, 2001/ápr.-máj.)

Mandics György: Róvott múltunk (Kézirat, köszönet a szerzőnek a betekintés lehetőségéért)

Ráduly János: A rovásírás vonzásában (1998)